

Slučaj nizozemskog broda „Amsterdam“

Bilo je veliko slavlje kada je, na 18. siječnja 1749. godine tada novi i najveći brod Istočno-indijske kompanije »AMSTERDAM« napuštao luku Den Helder, upućen na svoje prvo putovanje za Bataviu. Brod je bio nosivosti oko 450 tona, sa dvije palube i opremljen sa tri jarbola sa križnim jedrima, tipa galeon, dužine 68 metara.

Teret koji je brod nosio bio je određen za nizozemske kolonizatore u Indoneziji a sastojao se od domaćih tkanina, staklarije, vina u bocama, lula, razne keramike, municije, srebra u šipkama, državnog srebrenog novca i raznih drugih dobara. Posada je brojila preko 300 momaka, od kojih je bilo jedna stotina vojnika. Prema običaju onoga vremena, brod je bio opremljen i s 16 topova, po osam sa svake strane. Ovako ili manje naoružanje imao je sobom svaki trgovački brod u ono doba radi obrane od gusara ili drugih eventualnih neprijatelja.

Povoljni vjetrovi istjerali su brod kroz engleski kanal, ali pet dana nakon polaska, jake struje koje se u kanalu mijenjaju svakih 12 sati natjerale su »AMSTER-

DAM« na podvodnu sprud. Uslijed ovog udarca kormilo broda se jako oštetilo, koje je, malo zatim i otpalo.

Ovako bezpomoćan brod je plutao, te gonjen strujama koje su se stalno mijenjale i promijenjivim vjetrovima koji su vladali u kanalu, približavao se engleskoj obali, sve dok nije 26. siječnja sjeo na pješčano plitko dno, u neposrednoj blizini mjesta Hastings, danas poznatog engleskog kupališta.

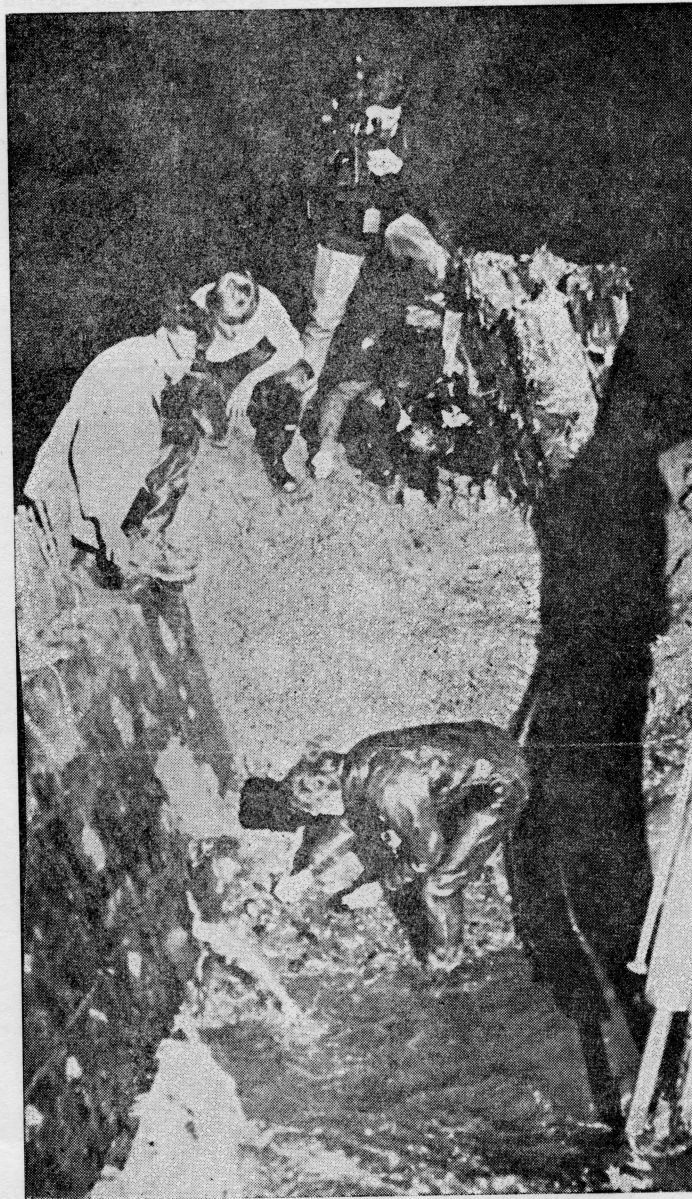
Zapovjednik Klump dao je nalog svojim ljudima da se iskrcaju sve najvrijednije stvari, što se pokazalo kao mudra odluka, jer su stanovnici mjesta kasnije pomalo pljačkali brod, pa su mjesne vlasti bile prisiljene da postave straže zbog zaštite. Ali kroz nekoliko slijedećih dana, na opće iznenađenje, brod je počeo lagano tonuti u pijesak. Promjenjive struje koje vladaju u kanalu pomicala su neopaženo pijesak oko broda, a brod je, na taj način sebi stvarao ležište i pomalo tonuo u pijesak.

Stršća rebra »Amsterdama« prilikom prolijetne oseke

Pojedini djelovi strše iz mora (pijeska)

Radovi oko otkopavanja — vidljivi dio oplata

Brodski topovi

Sa promjenom velike razlike plime i oseke brod se punio morem i pijeskom. Tako se dogodilo vrlo brzo da su skladišta i donja paluba ostali pod morem i to kod najveće oseke, da se više ništa nije moglo iskrcevati. Gornja paluba, jarboli i ostala oprema s vremenom su sagnjeli i nestali, tako da su se kod vrlo velike oseke mogli vidjeti vrhovi rebara broda, koji su izgledali kao zubi nekog ogromnog žvala.

I tako je proteklo više od 200 godina a da nitko o »Amsterdamu« nije više vodio nikakve brige.

Kad su prošle godine u kolovozu radnici u Hastingsu postavljali nove cijevi za kanalizaciju sa svojim mehaničkim alatima učinili su nekoliko zahvata pijeska, nijesu siutili što će sve izvaditi iz mora skupa s pijeskom. Tu su našli mnoštvo stvari, ne samo vrijednih sa gledišta starine, već i za bliže upoznavanje života onoga vremena i ondašnjih potreba ljudi. Tu je bilo flaša sa vinom, činom, nekoliko omota tkanine pričvršćene sa metalnim iglama, raznih koloturnika, satova, puca, kutija za duhan,

keramičkih lula, vrčeva sa poklopcem od kositra, češljeva od kosti, moskara od slonove kosti, jedna flauta, raznih noževa s naznačenom godinom 1744, svijećnjaka od bronz, cipela, vojničkih fišeklja i mnogo drugih predmeta.

Nakon ovog pronalaska odmah su bili pozvani pomorski arheološki stručnjaci iz Londona koji su odmah znali o kojem se brodu radi. Pošto je nizozemska vlada, nakon propasti Istočno-indijske kompanije preuzela na sebe sve obaveze i potraživanja, engleski arheološki stručnjaci su smatrali korektnim da o ovome obavijeste holandsku vladu. Jako je brod ležao više od dva vijeka na engleskom teritoriju, oni su smatrali da on i sve u njemu pripada holandskoj vladi.

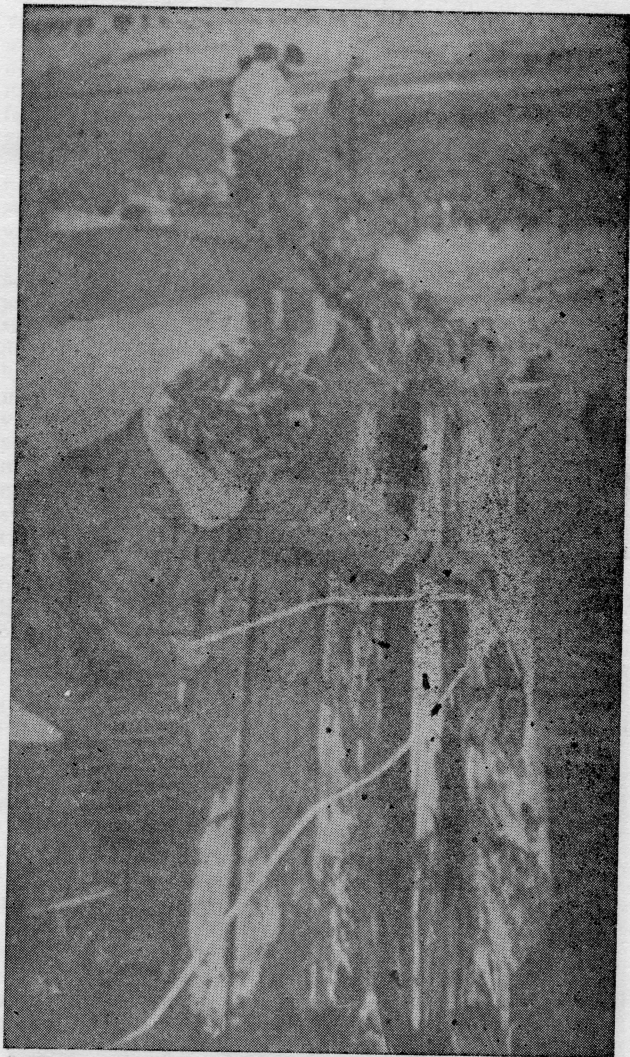
Holanđezima su odmah reagirali na ovu vijest i poslali svog najboljeg stručnjaka Van der Heide da ispita mogućnosti vađenja »Amsterdama«. Ovaj je stručnjak, kroz prošlih 35 godina izvadio iz mora oko 300 brodskih olupina, iz raznih mora, ali ni jedan od ovih brodova nema tako veliku povijesnu vrijednost kao »Wasa« i kao što bi imao »Amsterdam«.

Prema njegovom izvještaju, vađenje »Amsterdama« bi stajalo mnogo novaca. Brod bi se, dok još leži u pijesku, morao ugraditi u veliki gvozdeni sanduk, koji bi izolirao brod o mora, kako bi se radovi mogli lakše izvoditi. Isti je postupak bio poduzet kada se u Roskilde, Danska, vadio iz mora veliki vikinški brod. U Hastingsu je voda dublja, nego što je bio slučaj kod vikinškog broda. i »Amsterdam« leži u mješavini pijeska i gline, što još više otežava rad kod ovakvih vađenja.

Nizozemska vlada mora dati odluku o subdini ukopanog broda, koji bi bio drugi slučaj po vrijednosti u pomorskoj povijesti vađenja brodova.

Predmeti pronađeni u utrobi broda

Dio jarbola